

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ – ЗАПОРУКА УСПІШНОГО РОЗВИТКУ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

INTELLECTUAL CAPITAL – THE GUARANTEE OF SUCCESSFUL DEVELOPMENT ECONOMIC ACTIVITY

УДК 330.101

<https://doi.org/10.32843/infrastruct48-21>**Вареник І.В.**

к.е.н., старший викладач кафедри економіки та управління Шосткинський інститут Сумського державного університету

Осадча Н.М.

старший викладач, викладач вищої кваліфікаційної категорії Шосткинський фаховий коледж імені Івана Кожедуба

Сумського державного університету

Щасна М.А.

студент Шосткинський інститут Сумського державного університету

Varenik Irina

Shostka Institute of Sumy State University

Osadcha Natalia

Shostka Vocational College named after Ivan Kozhedub of Sumy State University

Schasna Maria

Shostka Institute of Sumy State University

У статті розглянуто проблеми ефективності використання інтелектуального капіталу для забезпечення успішного розвитку сучасного підприємства. Інтелектуальний капітал дуже високо оцінюється на підприємствах в умовах сучасного розвитку та з вибраною політикою євроінтеграції. Надбання підприємства, які мають нематеріальне вираження, допомагають у підвищенні доходів та рентабельності, забезпечують додатковими коштами господарський процес на підприємствах. Підприємства мають додаткові можливості підвищувати власну конкурентоспроможність. На сучасному етапі розвитку вже сформовано і досліджується безліч форм інтелектуального капіталу. Саме цій проблемі присвячена ця стаття і відповідне дослідження. Проаналізовано основні тенденції формування та використання інтелектуального капіталу на підприємстві, узагальнено основні його форми та оцінено їхню ефективність у сучасних умовах. Вказано на необхідність застосування як нових форм інтелектуального капіталу, так і форм його фінансування. **Ключові слова:** капітал, нематеріальні активи, інноваційний менеджмент, організація, ефективність, багатство, власність.

В статье рассмотрены проблемы эффективности использования интеллектуального

капитала для обеспечения успешного развития современного предприятия. Интеллектуальный капитал очень высоко оценивается на предприятиях в условиях современного развития и с выбранной политикой евроинтеграции. Достижения предприятия, имеющие нематериальное выражение, помогают в повышении доходов и рентабельности, обеспечивают дополнительный процесс на предприятиях. Предприятия имеют дополнительные возможности повышать свою конкурентоспособность. На современном этапе развития уже сформировано и исследуется множество форм интеллектуального капитала. Именно этой проблеме посвящена данная статья и соответствующее исследование. Проанализированы основные тенденции формирования и использования интеллектуального капитала предприятия, обобщены основные его формы и оценена их эффективность в современных условиях. Указано на необходимость применения как новых форм интеллектуального капитала, так и форм его финансирования.

Ключевые слова: капитал, нематериальные активы, инновационный менеджмент, организация, эффективность, богатство, собственность.

The article considers the problems of efficient use of intellectual capital to ensure the successful development of a modern enterprise. Intellectual capital is highly valued at enterprises in the conditions of modern development and with the chosen policy of European integration. Acquisitions of the enterprise which have intangible expression, help in increase of incomes and profitability, provide additional means economic process at the enterprises. Enterprises have additional opportunities to increase their own competitiveness. At the present stage of development, many forms of intellectual capital have already been formed and are being studied. This article is devoted to this problem and the corresponding research is carried out. The main tendencies of formation and use of intellectual capital at the enterprise are analyzed, its basic forms are generalized and their efficiency in modern conditions is estimated. The necessity of application of new forms of both intellectual capital and forms of its financing is pointed out. New possibilities of useful use of intellectual capital for achievement of optimum indicators of economic activity and prevention of crisis of management are offered. It is recommended to use a crowdfunding mechanism to finance scientific developments and inventions and other intellectual property. Research on the use of intellectual capital is an important prerequisite for the successful development of enterprises of various forms of ownership. Therefore, attention is paid to the need to systematize approaches to solving problems of intellectual property support in modern business conditions. Promising development of the country, first of all, depends on its ability to create and implement innovations, which is well reflected in the effectiveness of knowledge management. Prospects for enterprise development include opportunities for effective use of intangible assets and intellectual property. It is for the long-term development of enterprises that attention is paid to the study of the processes of use of intellectual capital, its new forms and systematization of existing ones.

Key words: capital, intangible assets, innovation management, organization, efficiency, wealth, property.

Постановка проблеми. У сучасних умовах науковці та підприємці більше уваги приділяють питанням інтелектуального капіталу як інституціонального складника структури підприємства. Як використання інтелектуальних активів, так і їх фінансування є важливою проблемою сучасного середовища. За останні роки інноваційну діяльність значно активізували в розвинутих країнах. В Україні також постає питання щодо необхідності забезпечення оптимальних можливостей ефективного використання інтелектуального капіталу, що має значно підвищити рівень розвитку і стабільність вітчизняних підприємств. Невід'ємною є і проблема фінансування інноваційних зрушень

під час використання людських можливостей. Саме тому ці проблеми є досить актуальними в Україні, що можна пояснити переходом країни на нові політичні й економічні відносини із країнами Європейського Союзу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням проблеми використання інноваційного капіталу та джерел його фінансування займалися як вітчизняні, так і закордонні дослідники. Так, Дж. Гелбрейт акцентує увагу на те, що визначальним багатством будь-якої компанії є здатність інтелектуальних ресурсів створювати нові види засобів та їх поєднання для отримання доходів у сфері виробництва товарів і послуг [1]. Е. Брукінг

зазначає, що інтелектуальний капітал – це термін для позначення нематеріальних активів, без яких компанія не може існувати, посилюючи конкурентні переваги [2]. У 1990-х рр. шведський учений К.Е. Свейбі визначив поняття «інтелектуальний капітал» як основну концепцію інноваційного менеджменту, у якій управління знаннями стає головною метою інноваційної економіки [2]. Висновки вітчизняних учених В. Куценко, Г. Євтушенко, В. Геєць, О. Гріщнова та інших доводять неабияке значення інтелектуальної власності для оцінювання успішної діяльності підприємства. Але ця проблема ще докорінно не досліджена і потребує смислової систематизації основних понять, що визначають сутність досліджуваного явища.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування сутності інтелектуального капіталу як ефективного інструменту підтримки розвитку сучасних підприємств різних форм власності. Основна мета використання інтелектуального капіталу полягає в потребі залучити інтелектуальні ресурси для реалізації програм діяльності та розвитку підприємства з отриманням найвищих показників результативності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Спираючись на висновки світової практики, загальна соціально-економічна ситуація в країні визначається рівнем інтелектуальної освіти її громадян, ставленням до інтелектуальних цінностей. Якщо в країні відбувається постійне інвестування в розвиток інтелектуальних здібностей, то така країна здатна забезпечувати високий рівень розвитку, навіть коли не вистачає ресурсів і в країні криза. Можна взяти за приклад досвід Японії. Незважаючи на різні економічні, природні проблеми, ця країна посідає перше місце у світі за кількістю патентів на душу населення і вважається передовим виробником сучасної електроніки і робототехніки [1]. В Японії сформована специфічна модель менеджменту, яка пропонує високу якість і низькі витрати різних видів продукції за рахунок ставлення до співробітників як до важливого активу компанії. Економічний успіх досягається під впливом лідерства на основі консенсусу, міцних зв'язків між компаніями, довгострокових цілей, внутрішньої диверсифікації в галузі, що швидко розвивається [2].

Виходячи із загального розуміння, інтелектуальний капітал є збірним поняттям для визначення нематеріальних цінностей, що об'єктивно підвищують цінність і оцінку підприємства на ринку, де воно функціонує. Ми включаємо суму знань, досвід, професійну підготовку та інтуїцію всіх працівників підприємства, і це допомагає йому мати високий статус на ринку і мати відносно високий рейтинг. Крім того, до інтелектуальних надбань ми включаємо напрацьовані людські зв'язки,

інформацію у вигляді баз даних, комп'ютерну мережу, яка опрацьовує і передає інформацію всім працівникам відповідної структури, завдяки чому вдається триматися на плаву навіть у найскладніших умовах.

У світі інформаційної економіки інтелектуальний капітал виступає провідним економічним ресурсом, наявність і використання якого є фундаментом кожного підприємства [2]. За результатами проведеного нами дослідження, будь-яка компанія буде успішно функціонувати лише за умови залучення інтелектуального капіталу, оскільки в сучасному середовищі перевага надається саме інтелектуальній діяльності індивідів та організацій.

Цей економічний ресурс має складну структуру, яка включає три основні компоненти: людський, структурний, споживчий капітал [3].

Кожен елемент володіє досить специфічними властивостями і цілями, які мають вплив на стан і роботу підприємства. Тому для сучасних фірм варто було би все ж таки визначати вартість компетенцій персоналу і використовуваних методів управління, спрямованих на оптимізацію використання професійних здібностей працівників, їхніх умінь і навичок діяльності в компанії. Тоді ефективність праці буде набагато вищою. Робітник буде зацікавлений у результаті своєї праці, і це буде неабияк відбиватися на загальних показниках підприємства. Тобто людський капітал визначається як джерело оновлення та прогресу сучасного підприємства за рахунок упровадження інновацій у вигляді продукту, технології, системи управління [3]. Також пропонуємо досліджувати вартісну оцінку інфраструктури підприємства – інформаційних технологій, робочих процесів, комунікативних систем, інформаційних ресурсів. Це допомогатиме підприємству навіть у кризових умовах триматися на плаву підприємству і відповідно не втрачати свою частку конкурентоспроможності на ринку. Оскільки інноваційна частина структурного капіталу включає в себе інтелектуальну власність (патенти, свідоцтва), науково-технічні дослідження та розробки, ноу-хау, ідеї, винахідницьку діяльність, це лише удосконалисть стан і можливості підприємства. Це підвищить можливість удосконалити стан підприємства, навіть якщо буде загальна криза в економічній системі.

Окремо варто відзначити важливість споживчого (клієнтського) капіталу, який містить фірмове найменування, переваги покупців, торговельні марки, імідж компанії, її ділову репутацію, сталість відносин із партнерами. Крім цього, важливими елементами є також інформація про клієнтів, обсяги замовлень, наявність постійних клієнтів, канали збуту. Значення споживчого капіталу полягає у формуванні довготривалих і надійних зв'язків зі споживачами, постачальниками та іншими контрагентами для підтримки

стабільності фінансово-господарської діяльності підприємства [4].

Вище вказані компоненти інтелектуального капіталу допомагають будь-якому підприємству вдосконалювати своє функціонування, підвищувати рентабельність виробництва, забезпечують додатковими коштами господарський процес [4].

Інтелектуальний капітал підприємства відіграє надзвичайно важливу роль у сучасних ринкових умовах, оскільки його складові елементи безпосередньо впливають на результативність діяльності та створення цінності для всіх контрагентів. Цей економічний ресурс дає можливість збільшити рентабельність виробництва, підвищити ринкову вартість підприємства через збалансованість системи управління інтелектуальним потенціалом, оптимізувати його витрати, забезпечити стійкі конкурентні переваги на ринку [6]. Саме цьому необхідно в сучасних умовах акцентувати увагу саме на інтелектуальні надбання. Це є великим багатством у сучасний складний період.

До речі, використання інтелектуального капіталу на етапі створення підприємства дає можливість сформувати чималий статутний капітал та залучити додаткові фінансові ресурси із внутрішнього й зовнішнього ринків шляхом випуску цінних паперів підприємства за рахунок зростання обсягів його нематеріальних активів. Слід звернути увагу, що інноваційна економіка визначається фінансуванням нових ресурсів підприємства – інтелектуальних. Інтелектуальний капітал виступає основним капіталом, що посідає вагоме місце в постіндустріальній економіці, одночасно виконуючи роль генератора нових знань. Інтелектуальний капітал формується інформацією та знаннями і має здатність до самозростання у процесі використання [5].

Вважаємо, що нині найактуальнішим завданням для підприємств України є покращення фінансового забезпечення розвитку інтелектуальних ресурсів, а це вдосконалить інноваційний розвиток усієї країни. Тому що саме інтелектуальний потенціал здатний удосконалити стратегію розвитку не тільки окремого підприємства, а й усієї країни, значно підвищити продуктивність вітчизняних виробництв за допомогою сильної наукової бази.

Висновки з проведеного дослідження. Із вищевказаних причин доведено необхідність удосконалення досліджень саме з наряду використання інтелектуального капіталу сучасних

підприємств. Тому що невід'ємною складовою частиною будь-якої господарської діяльності є саме інтелектуальний капітал. Його основні компоненти ефективно впливають на результативність роботи підприємств, підвищують рентабельність виробництва, забезпечують стійкі конкурентні переваги на ринку. Інтелектуальний капітал виступає генератором знань, ідей та стартапів, що вдосконалюють інноваційну систему держави та працюють на максимальний прибуток. Така модернізація господарської діяльності за рахунок інтелектуального капіталу можлива за умови належного фінансування освіти і науки, запровадження державної підтримки інноваційного підприємництва.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Черваньов Д.М. Менеджмент інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств України. Київ: Знання. 1999. 125 с.
2. Василенко А.В. Інноваційні методи фінансування інвестиційних проектів. *Інвестиції. Практика та досвід*. 2018. № 7. С. 34–41.
3. Краснокутська Н.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка : навч. посіб. Центр навч. л-ри, 2005. 352 с.
4. Петренко В.П. Управління процесами інтелектуального використання в соціально-економічних системах : наукова монографія. Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2006. 352 с.
5. Базилевич В.Д. Інтелектуальна власність : підручник. Знання, 2006. 431 с.

REFERENCES:

1. Chervanev D.M. (1999) Management innovaciino-investiciinogo rozvitku pidpriemstv Ukraini [Management of innovation and investment development of Ukrainian enterprises]. Kyiv: Znannia. (in Ukrainian)
2. Vasilenko A.V. (2018) Innovaciini metodi finansuvania investiciinih proektiv [Innovative methods of financing investment projects]. *Investicii. Praktika ta dosvid*, pp. 34–41.
3. Krasnokutska N.S. (2005) Potensial pidpriemstva: formuvania ta ocinka [Enterprise potential: formation and evaluation]. Kyiv: CNL. (in Ukrainian)
4. Petrenko V.P. (2006) Upravlinia progesami intelektokoristuvania v socialno-ekonomichnih sistemah [Management of intellectual use processes in socio-economic systems]. Ivano-Frankivsk: Nova zora, pp. 352–356.
5. Bazilevich V.D. (2006) Intelektualna vlasnist [Intellectual Property]. Kyiv: Znannia, pp. 431–433. (in Ukrainian)